

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfint nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

DECIZIE din 17 septembrie 2020 cauza nr. 192/20

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră

au examinat plângerea depusă de xxx, conform celor descrise și au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Petiționarul invocă că a fost discriminat pe criteriu de limbă prin faptul că cererea sa nu a fost examinată pe motiv că a fost depusă în limba rusă și nu a prezentat traducerea acesteia.

II. Dreptul național relevant

- 2.1 **Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2)** prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării; **art. 16 alin. (2)** stipulează că toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 20 alin. (1)** stipulează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime **alin. (2)** stabilește că nici o lege nu poate îngradi accesul la justiție.
- 2.2 **Codul de procedură civilă la art. 5 alin. (2)** stipulează că nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare; **art.24 alin.(2)** notează că persoanele interesate în soluționarea cauzei care nu posedă sau nu vorbesc limba moldovenească sunt în drept să ia cunoștință de actele, de lucrările dosarului și să vorbească în judecată prin interpret; **art.199 alin.(1)** stipulează că președintele ședinței de judecată lămurește interpretului obligația de a traduce explicațiile, dispozițiile și demersurile persoanelor care nu cunosc limba procesului, precum și obligația de a le traduce explicațiile, depozițiile și demersurile participanților la proces, depozițiile martorilor conținute în dosar, documentelor cărora li s-a dat citire, înregistrările audio, concluziile experților, consultațiile și explicațiile specialiștilor, dispozițiile președintelui ședinței, încheierile judecătorești și hotărârea judecătorească.
- 2.3 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2**

oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criteriile presupuse; **art. 13 alin. (2)** prevede că plângerea trebuie să conțină o descriere a încălcării dreptului persoanei, momentul în care a avut loc această încălcare, faptele și eventualele dovezi care susțin plângerea, numele și adresa persoanei care o depune; **art. 14** prevede că plângerea se respinge dacă **(a)** nu conține datele de identificare a persoanei care a depus-o; **(b)** nu conține informația prevăzută la art. 13 alin. (2); **(c)** este o plângere repetată care nu conține informații și dovezi noi; **art. 18 alin. (1) lit. e)** stabilește că orice persoană care se consideră victimă a discriminării are dreptul să înainteze o acțiune în instanța de judecată și să solicite declararea nulității actului care a condus la discriminarea sa.

- 2.4 **Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr. 344 din 23.12.1994 la art. 3 lin. (1)** stabilește că limbile oficiale ale Găgăuziei sunt moldovenească, găgăuză și rusă.
- 2.5 **Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria) nr. 173 din 22.07.2005 art. 6 alin. (2)** stabilește că limbile oficiale în Transnistria sunt limba moldovenească, ucraineană și rusă.
- 2.6 **Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor nr. 382 din 19 iulie 2001, la art. 12 alin. (1)** stabilește că persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă, și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea.
- 2.7 **Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova nr. 546 din 19.12.2003 în capitolul I** prevede că limba rusă care, în conformitate cu legislația în vigoare, are statutul de limbă de comunicare interetnică se aplică și ea în diverse domenii ale vieții statului și societății. Politica națională trebuie să fie orientată spre neadmiterea restrângerii sferei de folosire a limbii ruse în diverse domenii ale vieții statului și societății.
- 2.8 **Hotărârea Curții Constituționale nr.17 din 04.06.2018 la pct. 36** Curtea a constatat caracterul desuet și inutil al Legii cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești. Totodată, **la pct. 40** Curtea a constatat că deși cutumă, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare constituie pentru autoritățile Republicii Moldova o sursă de drept (a se vedea articolul 38 din Convenția din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993). **La pct. 46** Curtea a subliniat că Declarația de Independență a Republicii Moldova a anunțat aderarea la Carta de la Paris pentru o nouă Europă. Prin urmare, salvagardarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale din Republica Moldova face parte din identitatea sa constituțională, concluzie pe care Curtea a dedus-o din considerentele Hotărârii sale nr. 36 din 5 decembrie 2013, § 86. În acest sens, noua ordine constituțională a Republicii Moldova, instituită prin adoptarea Constituției din 1994, fie trebuie să recunoască deplina efectivitate a Declarației de Independență, fie trebuie să nu o facă deloc. Curtea a hotărât că Declarația de Independență este definitorie pentru ordinea constituțională a Republicii Moldova, în întregul ei.
- 2.9 **Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016 privind aprobarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 la pct. 1.2** prevede că limba rusă este utilizată pe teritoriul Republicii Moldova în decursul unei perioade îndelungate în diferite domenii ale vieții socio-economice a statului, iar o parte semnificativă a populației cunoaște și vorbește limba rusă. Pe teritoriul Republicii Moldova limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică.
- 2.10 **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale la art. 10 alin. (1)** prevede că Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținând unei

minorității naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris.

- 2.11 **Raportorul Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, în raportul realizat urmare a misiunii în Republica Moldova din 2016 la pct. 34** analizând situația în domeniul administrației publice a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat sau au fost direct respinse; **la pct. 103** Raportorul Special ONU îndeamnă autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice.
- 2.12 **Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare¹, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002² la art. 9** prevede că Părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare.
- 2.13 **Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului la art. 1** prevede că exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.
- 2.14 **Convenție de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23.05.1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 la art. 18 lit. a)** prevede obligația statului de a nu lipsi un tratat de obiectul și scopul său înainte de intrarea sa în vigoare. Un stat trebuie să se abțină de la săvârșirea unor acte care ar lipsi un tratat de obiectul și scopul său când a semnat tratatul sau a schimbat instrumentul care constituie tratatul sub rezerva ratificării, acceptării sau aprobării, atât timp cât nu și-a manifestat intenția de a nu deveni parte la tratat.³

III. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 3.1 Din materialele dosarului Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare pe criteriu de limbă în acces la justiție.
- 3.2 Consiliul reamintește că problemele minorităților lingvistice în ceea ce privește interacțiunea cu instituțiile publice, inclusiv instanțele de judecată se află în vizorul acestuia. În jurisprudența precedentă, Consiliul în mod repetat a constatat că: (i) neacceptarea cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă; precum și (ii) neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul sistemului de justiție constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
- 3.3 Consiliul reiterează că legislația Republicii Moldova acordă o protecție specială limbii ruse. Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2) prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării. Potrivit prevederilor articolului 12 alin. (1) al Legii nr. 382 din 19 iulie 2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, persoanele aparținând minorităților naționale, au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă, și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea. Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova nr. 546 din 19.12.2003 prevede că limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică. De asemenea, acest fapt este stipulat și în pct. 1.2. din Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016, care prevede că limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică. Mai mult ca atât, conform art. 3 alin. (1) Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei

¹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900016806d358a>

² Decretul privind împuterniciri de semnare 21.06.2002: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=290869>

³ <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8IxR66Y%3D>

(Gagauz-Yeri) nr. 344 din 23.12.1994 limbile oficiale ale Găgăuziei sunt moldovenească, găgăuză și rusă, iar conform art. 6 alin. (2) Legii cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria) nr. 173 din 22.07.2005 limbile oficiale în Transnistria sunt limba moldovenească, ucraineană și rusă. În opinia Consiliului, faptul că limba rusă este declarată limbă oficială în două unități administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova exclude posibilitatea de a califica limba rusă ca limbă străină pe teritoriul Republicii Moldova.

- 3.4 Consiliul, de asemenea, reamintește și despre existența unui șir de standarde internaționale cu referire la drepturile persoanelor aparținând minorităților lingvistice, inclusiv Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002, care la art. 9 prevede că Părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare. De asemenea, Consiliul notează că, potrivit Recomandărilor de la Graz privind accesul la justiție și minoritățile naționale,⁴ statele trebuie să se asigure că atunci când persoanele care aparțin minorităților naționale interacționează cu instanțele de judecată și cu instituțiile de protecție a drepturilor omului, și participă la diferite procese, că ele pot să facă aceasta într-o limbă pe care o înțeleg și, preferabil, în limba lor maternă, precum și într-un mediu care le respectă identitatea. Potrivit Notei explicative al acestor recomandări, folosirea limbilor minoritare presupune asigurarea, în mod gratuit, a serviciului de interpretare în timpul proceselor judiciare, precum și asigurarea traducerii documentelor relevante, inclusiv a materialului probatoriu folosit în proces. Consiliul, de asemenea, menționează și Recomandările de la Oslo privind drepturile lingvistice ale minorităților naționale,⁵ potrivit cărora Statele trebuie să asigure dreptul persoanelor care aparțin minorităților naționale să se exprime în limba proprie în toate fazele proceselor judiciare (fie ele penale, civile sau administrative). În acest context Consiliul reiterează și poziția Raportorului Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, care în raportul său, analizând situația în domeniul administrației publice în Republica Moldova, a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat, fie au fost direct respinse (pct. 34). Raportorul a îndemnat autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice (pct. 103).
- 3.5 Consiliul reafirmă necesitatea de a face o diferență la interpretarea sintagmei de "*limbă străină*", prevăzută în normele de procedură civilă. Astfel, ținând cont de specificul lingvistic din Republica Moldova, în accepțiunea Consiliului, limba rusă nu poate fi asimilată cu o limbă străină. Din aceste considerente, Consiliul susține că aprecierea limbii ruse drept o limbă străină suscită probleme sub aspectul asigurării egalității în acces la justiție, împiedicând persoanele aparținând minorităților naționale să acceseze sistemul de justiție. Or, obligarea persoanelor aparținând minorităților naționale să prezinte o traducere în limba de stat a cererii depuse în instanța de judecată întocmită în limba rusă impune un efort organizatoric adițional, creează cheltuieli financiare nejustificate și solicită un timp suplimentar pentru traducerea acestora. Aceste aspecte generează inegalități în acces la justiție în condițiile în care instanțele de judecată dispun de unități de traducător remunerate din bugetul de stat la care contribuie, inclusiv, persoanele aparținând minorităților naționale.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 2 și art. 15 alin.(4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul cu

⁴ <https://www.osce.org/ro/node/398189?download=true>

⁵ <https://www.osce.org/ro/hcnm/67540?download=true>

privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Neacceptarea cererii în procedură din considerentul că este întocmită în limba rusă constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
2. Prezenta decizie se remite Parlamentului Republicii Moldova, inclusiv Comisiei drepturile omului și relații interetnice și Comisiei juridice numiri și imunități pentru a identifica soluții de ordin legislativ pentru a preveni situații similare pe viitor.
3. Decizia se comunică petiționarului și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
4. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediu Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră